herpy

VARANER

Varanus gouldii

Varanus gouldii är en stor, dagaktiv marklevande varan från större delen av Australien och södra Papua Nya Guinea. Den gräver, springer snabbt och äter nästan allt den kan övermanna. Arten är härdig i fångenskap, men växer till upp mot 160 cm, så den kräver ett hembyggt terrarium eller ett helt rum, kraftig värme och en hållare med erfarenhet av stora varaner.

Familj: Varanidae Engelska: Sand Monitor Tidigare namn: *Varanus gouldii flavirufus; Varanus flavirufus* Publicerad 16 november 2026

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**100-160 cm** total längd inkl. svans
Vikt	**2 000-6 000 g**
Livslängd	**10-20 år**
Aktiv	**På dagen**
Levnadssätt	**Marklevande och grävande**
Biotop	**Öken, halvöken och savann**
Svårighetsgrad	**Erfaren**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**300 × 150 × 150 cm** L × B × H för 1 vuxet djur
Temperatur, dag	**25-35 °C**
Värmeplats	**50-58 °C**
Temperatur, natt	**20-24 °C**
Luftfuktighet	**30-60 %**
Vatten	**Vattenskål**
UVB	**Rekommenderas** Fergusonzon 3
Föda	**Insekter och ryggradsdjur**
Hålls	**Ensamma**

AVEL

Fortplantning	**Äggläggande**
Kullstorlek	**5-17 ägg**
Kullar per år	**1-2**
Inkubation	**180-190 dagar** vid 28-31 °C

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Bilaga II**
EU-bilaga	**Bilaga B**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Varanus gouldii är en kraftigt byggd, långbent varan med spetsig nos och en tydligt sammantryckt svans. Grundfärgen är gulbrun till gråbrun med ljusare och mörkare tvärband och fläckar, och det finns ett mörkt band med ljus kant bakom ögat. Svansspetsen är gulaktig. När arten beskrevs 1838 lades vikt vid två gula ränder på sidan av halsen. Arten blir upp till 160 cm i total längd, i genomsnitt omkring 130-140 cm, och väger upp till omkring 6 kg. Honorna väger i genomsnitt bara omkring en tredjedel av hanarnas vikt. Nos-kloaklängden är inte dokumenterad.

Taxonomin har varit rörig. *V. gouldii* räknades tidigare som en art som rymde flera former, vilka i dag är självständiga arter, bland andra *V. rosenbergi* och *V. panoptes*, och den äldre litteraturen blandar ihop dem. Siffror och erfarenheter från äldre texter och från handeln gäller därför inte alltid just den här arten. Ökenformen *V. g. flavirufus* från Australiens inland är något mindre och behandlas av vissa författare som en egen art (*V. flavirufus*). I naturen kan arten förväxlas med *V. panoptes* och *V. tristis*. Artnamnet hedrar sannolikt den engelske ornitologen John Gould.

Det är en aktiv, nyfiken och vaksam art, som på dagen genomsöker sitt område, vänder på stenar och gräver efter byte. Den kan resa sig på bakbenen för att se sig om. Den är inget djur man hanterar för mysets skull, men ungar som vänjs vid lugn kontakt kan bli ganska tama.

För den som överväger arten: ett vuxet djur ska ha ett hembyggt terrarium på minst 300 × 150 cm med djup botten, kraftig värme och hela bytesdjur varje vecka, och man ska räkna med att det lever minst 10-20 år. En del av siffrorna för skötseln är lånade från besläktade australiska marklevande varaner eller är uppskattningar.

Utbredning och livsmiljö

Varanus gouldii finns över stora delar av det australiska fastlandet i gräsmark, savann, öppen skog och torra trakter. Det röda inlandet, västerut till Canning Stock Route i Western Australia, bebos av formen *V. g. flavirufus*. Arten finns också i södra Papua Nya Guinea.

Typexemplaret (en neotyp) kommer från Karrakatta vid Perth i Western Australia. Beståndet är stort och utbrett.

> **Naturlig utbredning:** Australien och Papua Nya Guinea.

LIVSMILJÖ

Varanus gouldii lever framför allt på marken och finns i många slags livsmiljöer: öppen skog, gräsmark, savann, busksnår och torra ökentrakter. Den gräver stora hålor som tillflykt mot värme, kyla och fiender och använder också klippspringor och ihåliga träd.

Klimatet varierar mycket. I delar av Queensland ligger sommardagarna i genomsnitt omkring 37 °C och vinterdagarna omkring 23 °C med nätter omkring 12 °C. Djuren är aktiva på dagen och drar sig på natten och under den svala årstiden ner i hålorna, och där vintern är sval håller de vintervila. Äggen läggs ofta djupt i en termitbo, 50-60 cm ner, och termiterna reparerar boet, så att temperatur och fukt hålls stabila. Födan är allt som djuret kan övermanna: ungar äter mest insekter och små ödlor, vuxna också små däggdjur, fåglar, kräftdjur, skorpioner, ormar, groddjur, ägg och as.

Läs mer: Vintervila och årstider

Skötsel

TERRARIET

Ett vuxet djur ska ha långt mer än ett vanligt terrarium från handeln: ett hembyggt terrarium eller ett rum på minst 300 × 150 × 150 cm (längd × bredd × höjd) för ett djur. Tumregeln är ett terrarium som är dubbelt så långt och lika brett som djuret. Med en genomsnittlig vuxenlängd på 130-140 cm ger det minst 280 × 140 cm, och för de största djuren omkring 300 × 150 cm. Höjden är en uppskattning. Ett terrarium för två djur ska vara minst 50 % större. En utomhusvoljär på 450 × 200 × 200 cm med omkring 60 cm sandbotten fungerar också bra.

Ungar kan i början hållas i en låda på omkring 90 × 60 × 60 cm, men de växer snabbt och ska flyttas till mer utrymme under det första eller andra året.

Botten ska vara djup: 40-60 cm sand och jord som kan hålla en håla utan att den rasar. Arten gräver upp växter, så de är inte värda att använda. Inred med flera gömslen, till exempel stora ihåliga trästammar, korkrör och stenhålor som djuret kan kila in sig i: det känner sig tryggast när kroppen rör vid väggarna i gömslet. En stor solsten i den varma änden håller värmen långt in på natten och blir ofta djurets favoritsovplats. Stenar ska ligga stabilt på terrariets botten, så att de inte välter när djuret gräver under dem. Luckan ska vara tät och kunna låsas, eftersom arten är stark och kan klättra. Alla värmekällor ska vara skärmade så att djuret inte kan bränna sig. I en utomhusvoljär ska det ligga nät under botten så att djuret inte gräver sig ut.

TEMPERATUR

Varanus gouldii älskar sol och behöver en stor temperaturgradient. Siffrorna bygger på få djur.

Bakgrundstemperaturen på dagen ska ligga omkring 25-28 °C i den svala delen, och i den varma änden ska luften nå omkring 47 °C hos vuxna djur. Solplatsens yta ska kunna nå upp i de höga 50-talen, omkring 50-58 °C, mätt med IR-termometer på själva ytan, inte i luften. Ungar ska ha en varm ände på omkring 35 °C, en sval ände på omkring 26 °C och en solplats på upp till 58 °C. Använd flera lampor och stora ytor, så att ett stort djur kan ligga helt i värmen, och se till att det finns skugga och svalare zoner så att det kan svalka sig. Värmen kan stängas av på natten, och temperaturen får gärna sjunka till omkring 20-24 °C (en uppskattning).

Kontrollera med IR-termometer och en digital termometer med givare. För låga temperaturer ger dålig matsmältning och dålig tillväxt, och för koncentrerad värme och oskärmade lampor ger brännskador. Djur som hålls utomhus gräver ner sig och håller vintervila när det blir kallt; en vintervila i terrariet kräver erfarenhet.

Läs mer: Värme och temperatur

LUFTFUKTIGHET OCH VATTEN

Arten kommer från torra och varma trakter, och rätt luftfuktighet är inte dokumenterad. Håll den måttlig, omkring 30-60 %, och se till att ventilationen är god. Det viktigaste är att botten är lätt fuktig på djupet, så att hålorna håller, medan ytan är torr. Ett lätt fuktigt gömställe hjälper vid ömsningen om huden sitter fast.

Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation

VATTEN OCH VATTENKVALITET

Ställ in ett stort, tungt och lågt vattenkar i den svala änden, så att djuret inte kan välta det, och byt vattnet dagligen. Djuret dricker ur det, och stora djur kan ligga i det för att svalka sig. Placera karet långt från solplatsen, så att vattnet inte blir för varmt och luftfuktigheten inte stiger i onödan. *Varanus gouldii* simmar inte som de vattenlevande varanerna, så karet behöver inte vara djupt, men det ska vara tillräckligt stort för att djuret ska kunna ligga i det.

LJUS OCH UVB

Varanus gouldii är dagaktiv och lever i full sol. Behovet av UVB är inte klarlagt, och djuret kan hållas utan UVB-ljus om det får en halvtimmes solljus när terrariet städas, och hela bytesdjur som foder. Eftersom arten solar sig i öppen terräng rekommenderas UVB ändå, med Ferguson-zon 3 som utgångspunkt: ett kraftigt UVB-rör (T5 HO, 12-14 %) som ger ett UV-index på omkring 4-6 på solplatsen och täcker ungefär halva terrariets längd. Siffrorna är lånade från den mindre *V. acanthurus*. Det ska alltid finnas skugga att dra sig tillbaka till.

Låt daglängden följa årstiden: längre på sommaren och kortare på vintern. Vita reflektorlampor ger både värme och ljus, till exempel en 100 W-lampa i den varma änden i omkring 10 timmar om dagen. Byt UVB-rör enligt tillverkarens anvisning.

Läs mer: Ljus och UVB

UTFODRING

Varanus gouldii äter allt den kan övermanna, och fodret ska vara varierat och bestå av hela bytesdjur. Ungar får insekter (syrsor, kackerlackor, mjölmaskar) och hackade nyfödda möss, medan vuxna får möss, råttor, kycklingar, vaktlar, kycklingnackar och kängurukött. Ägg och insekter kan ingå hela livet.

Ungar som växer matas varje dag: så mycket hackade möss och insekter att de tappar intresset, och ett par stycken till senare på dagen. Vuxna matas var 3:e-5:e dag, beroende på hur stort det sista målet var. Bytet får inte vara bredare än djurets huvud, eftersom mindre bytesdjur är lättare att smälta. Överutfodring är det vanligaste problemet i fångenskap: när gnagare blir huvudföda blir varanerna snabbt feta, och för feta foder belastar levern. Undvik bearbetad hund- och kattmat.

Hur mycket kalk och D3 arten behöver är inte dokumenterat. Hela bytesdjur med ben täcker mycket av kalkbehovet, och insekter till ungar kan pudras med kalk.

Läs mer: Foderdjur: hållning och avel Läs mer: Kalk, vitaminer och tillskott

BETEENDE OCH HANTERING

Säkerhet: *Varanus gouldii* är stor, snabb och vaksam. Känner den sig hotad kan den resa sig, blåsa upp sig, väsnas och slå med svansen. Klorna är kraftiga, och bett från ett djur på över en meter kan ge djupa sår som blöder och läker långsamt. Svansslag kan ge svåra skrubbsår, särskilt från fullvuxna hanar.

Ungar vänjer sig vid att hanteras och kan bli ganska tama, men även ett tamt djur kan bita och klösa hårt. Hantera djuret bara när det är nödvändigt, så att det stressas mindre, och använd läderhandskar till stora djur. Håll fasta, lugna rutiner. Använd en lång pincett eller tång vid utfodring, och ha inte händerna i terrariet när det finns mat i närheten. Använd varje hantering till att se över djuret för tecken på sjukdom.

Reptiler bär ofta på salmonella. Tvätta händerna noga efter all kontakt med djuret, botten, vattnet och fodret, och låt inte barn vara ensamma med djuret.

Håll djuren enskilt. Arten äter mindre varaner, och vuxna djur bör inte hållas ihop utan anledning. Ett par kräver ett mycket stort rum och ska övervakas.

Läs mer: Karantän och hygien

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Hos *Varanus gouldii* är hanarna långt större och tyngre än honorna, som bara väger omkring en tredjedel så mycket, så storleken visar könet hos vuxna djur. Unga djur är svåra att könsbestämma; hos besläktade varaner kräver det en erfaren veterinär. Ålder och storlek vid könsmognad är inte kända. Honor ska vara fullvuxna och i gott hull innan de lägger ägg, så att äggläggningen inte tömmer dem på kalk.

PARNING

Varanus gouldii har fötts upp många gånger, både i djurparker och hos privatpersoner. I naturen parar sig djuren under regntiden: hanen gräver vid honans bo och parar sig med henne under flera dagar. Utomhus i Queensland parar sig djuren i oktober och november, efter att de har tillbringat vintern nere i en håla, och honan lägger ägg i december. Årstidsväxlingen i temperatur och daglängd utlöser troligen yngeltiden, och gott om hela bytesdjur främjar den och kan ge flera kullar.

När hona och hane sätts ihop ska det ske gradvis och under noggrann uppsikt, eftersom det är två stora, starka djur.

ÄGGLÄGGNING OCH KULLAR

I naturen lägger honan typiskt 10-17 ägg, i fångenskap 5-17 ägg, och hon kan lägga två kullar på ett år. I naturen gräver honan en gång 50-60 cm in i en termitbo och lägger äggen i en kammare i änden. I fångenskap ska hon ha en stor behållare med minst 50 cm fuktig sand eller fuktig jord, där hon kan gräva en kammare. Utan en lämplig plats kan hon hålla kvar äggen, och det kan bli allvarligt. Är hon slö, har en uppsvälld buk eller gräver i dagar utan att lägga ska veterinär kontaktas.

INKUBATION

Äggen tas försiktigt upp utan att vändas och läggs i vermikulit blandad med vatten i förhållandet 1:1 efter vikt. Vid 28-31 °C kläcks de efter omkring 180-190 dagar. Håll lådan sluten med små lufthål och kontrollera den regelbundet.

UPPFÖDNING AV UNGAR

Ungar växer snabbt och ska få mat med en gång. De hålls var för sig i en låda på omkring 90 × 60 × 60 cm med en varm ände på omkring 35 °C, en solplats på upp till 58 °C och en sval ände på omkring 26 °C, med gömslen och en djup botten. Mata dem dagligen med små insekter och hackade nyfödda möss tills de tappar intresset, och ge ett par stycken till senare på dagen. Ge dem tid att lugna sig innan de hanteras. Ungar blir snabbt stora och starka, så utrymmet till dem ska vara planerat innan man börjar föda upp.

Hälsa och vanliga misstag

Varanus gouldii är härdig i fångenskap. Djur som hålls utanför Australien är uppfödda, och uppfödda varaner är generellt mer robusta, lugnare och lättare att föda upp än vildfångade varaner. Listan nedan gäller stora, marklevande varaner i allmänhet.

- Brännskador från oskärmade och för koncentrerade värmekällor, särskilt hos stora djur som ligger under en enda lampa.
- Överhettning: djuret ska alltid kunna komma bort från värmen till skugga eller en sval håla.
- För låga temperaturer, som ger dålig matsmältning, dålig tillväxt och försvagat immunförsvar.
- Fetma och leverproblem på grund av för många gnagare och för frekvent utfodring.
- Benskörhet vid för lite kalk, D3 och UV, särskilt hos snabbväxande ungar och honor som lägger ägg.
- Parasiter och stress, särskilt hos nyinköpta djur. Låt undersöka ett träckprov, låt nya djur lugna sig i ro och fråga säljaren om djurets ursprung och papper.
- Bett från levande bytesdjur, som kan ge infekterade sår. Ge bytet dött.
- Salmonella, som kan smitta människor.

Sök veterinär med erfarenhet av reptiler om djuret tappar i vikt, inte äter på flera veckor eller verkar slött.

Läs mer: Köp av djur: uppfödda djur, vildfångst och transport

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.